EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2012 05 30
COM(2012) 319 final

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Lietuvos 2012 m. nacionalinės reformų programos

su Tarybos nuomone dėl 2012–2015 m. Lietuvos konvergencijos programos

{SWD(2012) 319 final}

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Lietuvos 2012 m. nacionalinės reformų programos

su Tarybos nuomone dėl 2012–2015 m. Lietuvos konvergencijos programos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo[1], ypač į jo 5 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją[2],

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas[3],

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

pasikonsultavusi su Ekonomikos ir finansų komitetu,

kadangi:

(1) 2010 m. kovo 26 d. Europos Vadovų Taryba pritarė Europos Komisijos pasiūlymui įgyvendinti naują darbo vietų kūrimo ir augimo strategiją „Europa 2020“, grindžiamą geresniu ekonomikos politikos koordinavimu, ir daugiausia dėmesio skirti toms svarbioms sritims, kuriose reikia imtis veiksmų, kad būtų stiprinamas Europos tvaraus augimo ir konkurencingumo potencialas;

(2) 2010 m. liepos 13 d. Taryba priėmė rekomendaciją dėl valstybių narių ir Sąjungos bendrųjų ekonominės politikos gairių (2010–2014 m.), o 2010 m. spalio 21 d. – sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių[4], kurios kartu sudaro integruotas gaires. Į šias integruotas gaires valstybių narių paprašyta atsižvelgti formuojant nacionalinę ekonomikos ir užimtumo politiką;

---

1 OL L 209, 1997 8 2, p. 1.
2 COM(2012) 319 *final*.
3 P7_TA(2012)0048 ir P7_TA(2012)0047.
4 2012 m. balandžio 26 d. Tarybos sprendimas 2012/238/ES.

(3) 2011 m. liepos 12 d. Taryba priėmė rekomendaciją dėl Lietuvos 2011 m. nacionalinės reformų programos ir pateikė savo nuomonę dėl atnaujintos 2011–2014 m. Lietuvos konvergencijos programos;

(4) 2011 m. lapkričio 23 d. Komisija patvirtino antrąją metinę augimo apžvalgą, kuria pradedamas antras *ex ante* bei integruoto politikos koordinavimo Europos semestras, numatytas strategijoje „Europa 2020“; 2012 m. vasario 14 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 priėmė Įspėjimo mechanizmo ataskaitą[5], kurioje nenurodė, kad Lietuva yra viena iš valstybių narių, dėl kurios reikės parengti nuodugnią apžvalgą;

(5) 2012 m. kovo 2 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino prioritetus, kuriais turi būti užtikrintas finansinis stabilumas, fiskalinis konsolidavimas ir ekonomikos augimo skatinimo veiksmai. Ji pabrėžė, kad reikia vykdyti diferencijuotą, ekonomikos augimą skatinantį fiskalinį konsolidavimą, atkurti įprastas skolinimo ekonomikai sąlygas, skatinti ekonomikos augimą ir konkurencingumą, spręsti nedarbo problemą, šalinti krizės sukeltas socialines pasekmes ir modernizuoti viešąjį administravimą. Ji paprašė, kad valstybės narės Tarybos konkrečioms šalims skirtas 2011 m. rekomendacijas įgyvendintų konkrečiomis priemonėmis ir jas įtrauktų į savo stabilumo arba konvergencijos programas ir į nacionalines reformų programas;

(6) 2012 m. kovo 2 d. Europos Vadovų Taryba taip pat paragino valstybes nares, prisijungusias prie pakto „Euro plius“, laiku pranešti apie savo įsipareigojimus, kad juos būtų galima įtraukti į stabilumo arba konvergencijos programas ir nacionalines reformų programas;

(7) 2012 m. balandžio 27 d. Lietuva pateikė savo 2012–2015 m. konvergencijos programą, o 2012 m. balandžio 30 d. – 2012 m. nacionalinę reformų programą. Siekiant atsižvelgti į abiejų programų sąsają, jos vertintos vienu metu;

(8) remdamasi konvergencijos programos vertinimu pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97, Taryba mano, kad makroekonominis scenarijus, kuriuo grindžiamos programoje pateiktos biudžeto projekcijos, yra tikėtinas. Jis iš esmės atitinka Komisijos 2012 m. pavasario prognozę 2012 ir 2013 metams. Programoje išdėstytos biudžeto strategijos tikslas – iki 2012 m. ištaisyti perviršinį deficitą, kaip rekomendavo Taryba, o vėliau padaryti pažangą siekiant vidutinės trukmės biudžeto tikslo. Programoje patvirtinamas ankstesnis vidutinės trukmės tikslas – 0,5 % BVP struktūrinis valdžios sektoriaus biudžeto perteklius, kuris deramai atitinka Stabilumo ir augimo pakto reikalavimus, ir numatomas ne mažesnis nei 1 procentinio punkto per metus konsolidavimas, iki 2015 m. planuojant pasiekti subalansuotą biudžetą. Įgyvendinant biudžeto planus perviršinis deficitas gali būti ištaisytas laiku, tačiau fiskalinių priemonių vidutinis metinis poveikis 2010–2012 m., remiantis (perskaičiuotu) struktūriniu biudžeto balansu[6], bus mažesnės nei 2,25 % BVP, kurių reikalaujama Tarybos 2010 m. vasario 16 d. rekomendacijoje. Planuojama metinė pažanga siekiant vidutinės trukmės tikslo metais, einančiais po perviršinio deficito ištaisymo, struktūriniu požiūriu yra šiek tiek didesnė nei 0,5 % BVP, t. y., atitinka Stabilumo ir augimo pakto kriterijų. Planuojamas valdžios sektoriaus išlaidų augimas,

---

5 COM(2012) 68 *final*.

6 Pagal ciklą pakoreguotas balansas (atėmus vienkartines ir laikinąsias priemones), Komisijos tarnybų perskaičiuotas remiantis programoje pateikta informacija ir taikant bendrai sutartą metodiką.

atsižvelgiant į diskrecines pajamų priemones, 2013 ir 2014 m. atitinka Stabilumo ir augimo pakte nustatytą išlaidų kriterijų, tačiau 2015-aisiais – ne. Prognozuojama, kad valdžios sektoriaus skola programos įgyvendinimo laikotarpiu išliks mažesnė nei 60 % BVP; remiantis Komisijos 2012 m. pavasario prognoze, 2013 m. skola padidės iki beveik 41 %, nors konvergencijos programos tikslas – iki 2015 m. skolą sumažinti iki maždaug 35 %. Biudžeto planavimo ir vykdymo reforma tęsiama, tačiau Vyriausybė dar turi priimti pasiūlytus įstatymus. Šie įstatymai turėtų padidinti atskaitomybę pagal fiskalinę sistemą, įsteigiant nepriklausomą įstaigą, ir sugriežtinti iždo atsargoms taikomas taisykles;

(9) 2011 m. įgyvendintos mokestinių prievolių vykdymo strategija pagrįstos priemonės, kurios pagerino mokestinių prievolių vykdymą ir leido gauti papildomų pajamų. Vis dėlto jas reikės ir toliau įgyvendinti, siekiant gerokai pasistūmėti kovojant su mokesčių slėpimu;

(10) Demografiniai pokyčiai verčia rimtai abejoti pensijų sistemos tvarumu. Nors Lietuva patvirtino priemones, kuriomis pensinis amžius iki 2026 m. laipsniškai ilginamas iki 65 m., vien tik jomis nebus užtikrintos tvarios ir adekvačios pajamos būsimiems pensininkams, todėl reikia papildomų priemonių. Jomis, be kita ko, teisės aktais nustatytas pensinis amžius ir išmokos ateityje galėtų būti susietos su demografiniais veiksniais, galėtų būti nustatytos aiškios indeksavimo taisyklės, įmokos glausčiau susietos su išmokomis, panaikinant paskatas anksti išeiti į pensiją. Be to, Lietuva galėtų geriau panaudoti papildomo savanoriško pensijų kaupimo priemones. Sukūrus profesinių pensijų sistemas, palengvėtų socialinės apsaugos sistemos našta ir kartu būtų geriau užtikrintas pajamų būsimiems pensininkams adekvatumas. Panaikintos paskatos nedirbti sulaukus pensinio amžiaus;

(11) 2011 m. gruodžio 1 d. įsigaliojo Įdarbinimo per laikinojo įdarbinimo įmones įstatymas, kurio paskirtis – palengvinti trumpalaikį įdarbinimą. Tačiau jis gali neturėti reikšmingo poveikio, nes laikinojo įdarbinimo įmonės Lietuvoje jau veikė ir anksčiau. Nuodugniai peržiūrėjus darbo teisę būtų galima nustatyti nereikalingus apribojimus ir administracines kliūtis, trukdančias įtvirtinti lanksčias sutarčių sąlygas, atleidimo nuostatas ir lanksčią darbo laiko tvarką. Būtinos papildomos priemonės, kad būtų padidintas dalyvavimas darbo rinkoje, visų pirma jaunimo, nekvalifikuotų ir vyresnio amžiaus darbuotojų, ir pagerintas darbo rinkos lankstumas;

(12) per krizę išryškėjo jaunimo nedarbo (daugiau nei 30 %) ir žemos kvalifikacijos darbuotojų nedarbo problema. Vyriausybė įgyvendina keletą jaunimo užimtumo skatinimo priemonių, kaip antai teikia subsidijas pirmą kartą įsidarbinus ir sumažino socialinio draudimo įmokas. Vis dėlto aktyvumo skatinimo lygis vis dar per žemas, o aktyvios darbo rinkos politikos finansavimui skirtos lėšos galėtų būti naudojamos veiksmingiau, sudarant sąlygas pažeidžiamiausiems asmenims dirbti viešuosius darbus. Kad būtų užtikrintas sklandesnis perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką, galėtų būti didinamas gamybinės praktikos schemų ir stažuočių programų patrauklumas, įdiegta kvalifikacijų poreikio prognozavimo sistema. Priemonės turėtų atitikti Lietuvos ir Komisijos bendrųjų veiksmų grupės dėl jaunimo nedarbo rezultatus;

(13) maždaug trečdalis Lietuvos gyventojų patiria skurdo riziką ir ilgalaikę atskirtį. Tai ketvirtas didžiausias rodiklis ES. 2011 m. Lietuva iš dalies pakeitė Piniginės socialinės paramos įstatymą, pagal kurį nuo 2012 m. sausio mėn. pertvarkoma socialinės paramos sistema. Pagal jį pradėtas taikyti bandomasis socialinės paramos teikimo

modelis, pakeistas sumos apskaičiavimo metodas, įvestos tam tikros paskatos dirbti ir padidinta aprėptis. Socialinės paramos sistemos reforma – žingsnis mažinant paskatas nedirbti. Būtina įdiegti stebėjimo sistemą, kuri padėtų įvertinti reformos veiksmingumą ir jos poveikį skurdo mažinimui. Reforma taip pat turėtų būti susieta su aktyvumo skatinimo priemonėmis, visų pirma skirtomis ilgalaikių socialinių išmokų gavėjų dalyvavimui darbo rinkoje didinti;

(14) nuo 2010 m. Vyriausybė vykdo plataus užmojo valstybės valdomų įmonių reformą, kuria siekiama pertvarkyti įmonių valdymą, padidinti veiklos skaidrumą, atskirti nuosavybės ir reguliavimo funkcijas, padidinti konkurencingumą ir efektyvumą. Reforma yra svarbi, susijusi su teisėkūros ir organizaciniais pokyčiais. Visų pirma labai padidėjo skaidrumas ir atskaitomybė, nes dabar skelbiamos ketvirčio ir metinės ataskaitos. Nustatyti aiškūs įmonių tikslai. Vis dėlto Vyriausybė atidėjo kai kurių reformos aspektų įgyvendinimą, visų pirma valstybės valdomų įmonių komercinės ir nekomercinės veiklos atskyrimą – tai ji ketina padaryti 2012 m.;

(15) Lietuva padarė tam tikrą pažangą didindama pastatų energinį efektyvumą. 2011 m. gruodžio mėn. Vyriausybė priėmė Daugiabučių namų modernizavimo programą, tačiau jos patikimumą silpnina priešpriešinį poveikį turinčios kitų politikos sričių subsidijos, kuriomis mažinamos paskatos gyvenamosios paskirties pastatų gyventojams energiją vartoti efektyviau. Reikia sparčiai imtis svarbių papildomų priemonių siekiant pagerinti pastatų energinį efektyvumą;

(16) šalis turi galimybių pereiti prie energijos vartojimo apmokestinimo, kadangi aplinkos mokesčių dydis yra trečias mažiausias ES, o transporto mokesčiai – mažiausi ES. Netiesioginių energijos vartojimo mokesčių tarifas 2010 m. buvo septintas mažiausias ES, o energijos mokesčiai, vertinant pagal BVP, yra tik šiek tiek mažesni nei ES vidurkis;

(17) šalies energetikos sistemos infrastruktūra nepakankamai konkurencinga ir neturi reikiamų jungčių, o tai trukdo ekonomikai augti. Nepakankamos jungtys kliudo įtvirtinti konkurenciją energijos rinkose. Tiek dujų, tiek elektros energijos rinkose koncentracija tebėra didelė (daugiau nei 90 %);

(18) Lietuva prisiėmė tam tikrus įsipareigojimus pagal paktą „Euro plius“. Šie įsipareigojimai, taip pat 2011 m. prisiimti ir įgyvendinami įsipareigojimai, yra susiję su konkurencingumo ir užimtumo gerinimu, viešųjų finansų tvarumo didinimu ir finansinio stabilumo stiprinimu. Komisija įvertino, kaip įgyvendinami pagal paktą „Euro plius“ prisiimti įsipareigojimai. Į šio vertinimo rezultatus buvo atsižvelgta rengiant rekomendacijas;

(19) atsižvelgdama į Europos semestrą, Komisija atliko išsamią Lietuvos ekonominės politikos analizę. Ji įvertino konvergencijos programą ir nacionalinę reformų programą. Komisija įvertino ne tik jų svarbą tvariai fiskalinei ir socialinei bei ekonominei Lietuvos politikai, bet ir tai, kaip laikomasi ES taisyklių ir gairių, nes ES priemonėmis prisidedant prie būsimų nacionalinių sprendimų būtina stiprinti bendrą Europos Sąjungos ekonomikos valdymą. Jos rekomendacijos pagal Europos semestrą pateiktos 1–6 rekomendacijų punktuose toliau;

(20) atsižvelgdama į šį vertinimą, Taryba išnagrinėjo Lietuvos konvergencijos programą ir savo nuomonę[7] visų pirma pateikė 1 rekomendacijoje,

REKOMENDUOJA Lietuvai 2012–2013 m. imtis šių veiksmų:

1. Padaryti planuotą pažangą siekiant laiku ištaisyti perviršinį deficitą. To siekiant, visiškai įvykdyti 2012 m. biudžetą ir užbaigti struktūrinį koregavimą, nurodytą Tarybos rekomendacijoje dėl perviršinio deficito procedūros. Po to nurodyti priemones, būtinas užtikrinti numatytos 2013 ir vėlesnių metų biudžeto strategijos įgyvendinimą, atliekant tinkamą struktūrinį koregavimą, kad būtų padaryta pakankama pažanga siekiant vidutinės trukmės biudžeto tikslo, įskaitant išlaidų kriterijaus laikymąsi, iki minimumo ribojant augimo skatinimo išlaidų mažinimą. Šiuo požiūriu apsvarstyti galimybę padidinti mažiausiai ekonomikos augimui kenkiančius mokesčius, kaip antai būsto ir aplinkos mokesčius, įskaitant automobilių mokesčius, kartu gerinant mokestinių prievolių vykdymą. Stiprinti fiskalinę sistemą, visų pirma nustatant privalomas viršutines išlaidų ribas pagal vidutinės trukmės biudžeto sistemą ir užtikrinant, kad jų būtų laikomasi.

2. Priimti teisės aktus dėl visapusiškos pensijų sistemos reformos. Suderinti teisės aktais nustatytą pensinį amžių su vidutine tikėtina gyvenimo trukme, nustatyti aiškias pensijų indeksavimo taisykles ir pagerinti papildomo kaupimo sistemas. Pensijų reformą pagrįsti aktyvaus senėjimo priemonėmis.

3. Spręsti aukšto nedarbo, visų pirma jaunimo, žemos kvalifikacijos darbuotojų ir ilgalaikių bedarbių, problemą skiriant daugiau išteklių aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms ir kartu gerinant jų veiksmingumą. Padidinti gamybinės praktikos schemų veiksmingumą. Pakeisti darbo teisės aktus, kiek tai susiję su lanksčiomis sutarčių sąlygomis, atleidimo nuostatomis ir lanksčia darbo laiko tvarka.

4. Kad būtų sumažintas skurdas ir socialinė atskirtis, didinti paskatas dirbti ir socialinės paramos sistemos reformą geriau susieti su aktyvumo skatinimo priemonėmis, ypač kalbant apie pažeidžiamiausius asmenis.

5. Įgyvendinti visus valstybės valdomų įmonių reformų paketo aspektus ir visų pirma užtikrinti, kad būtų atskirtos nuosavybės ir reguliavimo funkcijos bei komercinė ir nekomercinė veikla. Įdiegti tinkamas stebėjimo priemones reformų veiksmingumui vertinti ir užtikrinti, kad visos valstybės valdomos įmonės laikytųsi reformos reikalavimų.

6. Imtis veiksmų, kad būtų pagerintas pastatų energinis efektyvumas, be kita ko, šalinant kliūtis ir sparčiai įgyvendinant kontroliuojančiojo fondo iniciatyvą. Skatinti energijos tinklų konkurenciją gerinant tiek elektros energijos, tiek dujų tinklų jungtis su ES šalimis.

Priimta Briuselyje

Priimta Briuselyje Tarybos vardu

Pirmininkas

[7] Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 9 straipsnio 2 dalį.